

Marie-Louise Simonsen,
Økologisk Landsforening

OTTE NATURRÅD – MERE NATUR PÅ BEDRIFTEN

Med små tiltag kan du få en sammenhængende natur på bedriften og blive en aktiv naturforvalter. Her er otte praktiske forslag til, hvordan du kan bevare og øge naturværdien på din ejendom uden, at det går ud over landbrugsdrift og udbytte.

Vibeæg, Foto: Sven Hermansen

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne:
Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

Miljø- og Fødevareministeriet
NaturErhvervstyrelsen

LDP 2020

Den Europæiske Landbrugsfond
for Udvikling af Landdistrikterne

Projektet er støttet af Promilleafgiftsfonden for Landbrug, Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikterne og Miljø- og Fødevareministeriet.

Landbrug udgør mere end 60 procent af det danske areal, og landbrugets praksis har dermed afgørende betydning for naturens tilstand og udvikling. Mange af de dyr, der lever i og omkring marken, er i dag trængte, blandt andet fordi der mangler forbindelse mellem de enkelte naturområder. Når der ikke er disse forbindelser, begrænses dyr og planters mulighed for at overleve.

Selv om mange landmænd ser sig selv som naturforvaltere, er naturen alligevel presset af behovet for landbrugsjord og efterspørgslen på billige fødevarer. Samtidig er det krævende at tænke natur ind som en del af driften, fordi det måske sker på bekostning af produktionen.

Du kan med en lille indsats forbedre levevilkårene for dyr og planter på og omkring dine marker. De otte naturråd er udarbejdet på denne baggrund og giver gode råd til, hvad du som landmand kan gøre for at få mere natur ind i driften, uden at det koster vigtig landbrugsjord.

SMÅ TILTAG MED STOR EFFEKT

Naturtiltag i og ved marken er med til at binde eksisterende naturområder sammen og give bedre betingelser for de dyr, der lever i agerlandet. Overordnet handler det om at skabe variation i landskabet, og selv små tiltag kan give stor effekt.

Det forudsætter, at du kommer rigtigt fra start. Nogle tiltag skal ligge i flere år for at få effekt, andre i kortere tid. Tiltagene skal også etableres rigtigt i forhold til den eksisterende natur for at opnå den ønskede virkning.

DE SIMPLE

Man må etablere vildt- og bivenlige tiltag på marker i omdrift uden at skulle indtegne dem på kort eller melde dem ved ansøgning om arealstøtte. Forudsætningen er, at de højst udgør 10 procent af markens areal og er højst 10 meter brede. Barjordsstriber må dog højst være tre meter brede.

Fodpose

En fodpose er en 1-2 meter bred stribe med fx tuegræs. Fodposerne ligger ofte i forbindelse med læhegn eller sten- og jorddiger. Det er et vigtigt levested for blandt andet agerhøne, hare og dagsommerfugle. Fodposen giver føde, lys, læ og varme. Undgå at gøde fodposen, og lad den ligge urørt. For at mindske spredning af ukrudt fra fodposen ind i marken anbefales det, at lave en to meter bred barjordstribe langs fodposen.

Fodpose langs skovkant giver dyrene mulighed for fødested, lys og varme. Foto: Claus Østergaard

De otte naturråd

1. Skab overblik og sammenhæng
Kig på kort over ejendommen, tegn eksisterende natur-elementer ind og markér, hvor der er brug for yderligere indsats, der binder elementerne sammen
2. Plej den natur, du har
Hegn, gravhøje, våde og tørre pletter, skov, stenbunker, skråninger
3. Planlæg den årlige naturpleje
Gør det til en rutine, når du fx lægger markplan
4. Variation skaber liv
Se dig omkring. Hvad dominerer arealet? Gør så det modsatte. Dvs. skab lysninger i tætte bevoksninger, plant på åbne arealer, etabler variation (striber) i store marker etc.
5. Giv plads til lys og varme
Lærkepletter, barjordsstriber, afgræsning
6. Lad naturen blomstre og rode
Stenbunker, grenbunker, et udgået træ, lad et hjørne stå uhøstet
7. Giv naturen de skæve hjørner
Ret markerne ud og etabler natur på de skæve hjørner. Du sparer tid og brændstof.
8. Brug gødning og ukrudtsbekæmpelse optimalt
Lav barjordsstribe langs hegn eller en gødningsfri kantstribe korn med 75 pct. udsædsmængde. Du høster alligevel mindre i kanterne.

Barjordsstribe

En stribe bar jord er i sig selv et naturtiltag. Her vil fugle og småvildt tørre fjer og pels i solen. Barjordsriben må være op til tre meter bred uden at skulle trækkes fra tilskudsarealet.

Faunazone

En faunazone kan bestå af forskellige elementer men gerne af en insektvold, en naturstribe, kortklippet græs og/eller barjordsstribe. Det er elementer, der alle giver stor variation og levesteder for mange dyr på et forholdsvis lille område.

Andre gode tiltag

- » Gødningsfrie striber med reduceret udsædsmængde
- » Høj stub
- » Varieret valg af afgrøder
- » Opdeling af mark med en natur-/vildtstribe med forskellige blandinger
- » Stenbunker
- » Tørre, våde og bare pletter i marken

Faunazone etableret langs markvej med en naturstribe til vildtet og en barjordsstribe ind mod afgrøden.

Foto: Marie-Louise Simonsen

DE LIDT MERE KRÆVENDE

Nogle naturtiltag kræver lidt mere og skal planlægges, så du udfører dem praktisk i forhold til andet markarbejde og har de nødvendige (små) redskaber til rådighed. De lidt mere krævende tiltag kan kræve, at noget jord tages ud af drift og/eller, at der skal indhentes tilladelse fra kommunen. Nedenstående tiltag kræver udtagning af jord.

- » Vildtagre
- » Sø
- » Skov og læhegn

INGEN N-NORM

Naturtiltag har ikke nogen kvælstofnorm. Det giver god mening, da de uden gødning er bedre naturtiltag. Kvælstofnormen nedsættes efter hvor mange procent, naturtiltagene udgør af markens areal i kolonnen 'N-korrektion' i skemaet 'Gødningskvote og Efterafgrøder'. Det er altså lige til at gå til.

HENT INSPIRATION HOS ANDRE LANDMÆND

Økologisk Landsforening gennemførte i 2011 projektet Effektiv naturfremme, hvor 10 landmænd gennemførte forskellige tiltag på deres bedrifter. På okologi.dk deler de deres erfaringer med dette og giver tips og gode råd til andre.

ØKONOMI – ANLÆG OG DRIFT

Begynd med at få et overblik over naturen på din bedrift. Det koster ikke noget. Når du har overblikket, kan du vælge de tiltag, der passer lige præcis til din bedrift. Konsultér eventuelt en rådgiver, så de tiltag, du arbejder med, rent faktisk får den værdi, du vil opnå.

Små tiltag som at skære skæve hjørner af marken eller anlægge en stribe bar jord i kanten af marken koster næsten ingenting. Tit giver de en bedre drift, du optimerer på ma-

skinomkostninger og får mindre ukrudt fra omkringliggende arealer. Større tiltag som etablering af søer og beplantninger koster noget, men i nogle tilfælde, kan du søge tilskud til dem. Her kan det være en hjælp at spørge en naturkonsulent, der er vant til at søge og håndtere tilskuddet.

Når dine naturtiltag er blevet en del af hverdagen, tager det ikke længere tid at drive markerne, og der er samme DB på dem, hvis ellers tiltagene er placeret korrekt, og du stadigvæk kan søge støtte på hele arealet.

*Våde pletter i marken er levested for blandt andet viben.
Kør uden om den våde plet og nyd synet af Viben.
Foto: Marie-Louise Simonsen, Økologisk Landsforening.*

YDERLIGERE INFORMATION

Rådgivning

- » Naturplaner, anlæg af sø, skov mm: Jesper Tofft, Ravnhøj Consult, 24456465. Økologisk Landsforening har indgået et samarbejde med Ravnhøj Consult.
- » Mindre naturtiltag: ØkologiRådgivning Danmark eller lokale rådgivningstjenester.

Kataloger og rapporter

Katalogerne herunder beskriver de enkelte naturtiltag og giver opskrift på, hvordan man etablerer dem.

- » De 8 naturråd, Økologisk Landsforening 2014
- » Flere dyr i agerlandet, Økologisk Landsforening 2013

- » Naturstriber, insektvolde og andre tiltag, Økologisk Landsforening 2013

- » Fælles naturfremme i agerlandet, Økologisk Landsforening 2012

Du finder katalogerne på:

okologi.dk/landbrug/viden/kataloger-og-haefter/naturtiltag

Film

Økologisk Landsforening har produceret flere film om natur på økologiske bedrifter:

- » Naturfremme på økologiske bedrifter
- » Insektvold og vildtstribe på økologiske mark
- » Små tiltag – mere natur